

GIÁ BÁN	
BONG-PRAP	NGOẠI-QUỐC
Một năm. 4,00	6,00
Sáu tháng 2,00	3,00
Ba tháng 1,00	2,00

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và mactat gửi cho M. TRẦN
PHIÊN-AM. Ai đăng quảng cáo
việc riêng xin thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

Chia sẻ tâm tư
HUYỀN - THỨC - KHÁNH

Quả - 17
TRẦN-ĐÌNH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

ĐƯỜNG ĐÔNG-BÀ, HÀI

Giấy phép số 41
Giấy in: TIẾNG-DÂN - HÀI

Đường đời không
tới thì lui, không
có đứng giữa
chừng mai được.

CÔ TỨC VỚI QUẢ QUYẾT

(CUỘC DUY TÂN NHẬT - BÀN VÀ CUỘC CÁCH MẠNG TRUNG - HOA)

(Tiếp theo)

Đương lúc Võ - Hàn khởi nghĩa, cả nước hướng ứng, bỗng mở cái cuộc nam bắc nghị hòa; lúc bấy giờ ông Tôn-vấn ở ngoài mới về, có người hỏi ý kiến ông, ông nói rằng: « Tôi về đây chỉ mang một cái tinh thần cách mạng về mà thôi, cách mạng chưa xong, không nói gì đến sự nghị hòa. »

Cứ theo câu nói ấy mà một mực tấn hành, biết đâu không thành công, mà có hại nữa cũng chưa đến nỗi như mấy phen thất bại ngày trước. Thế mà bị bọn đảng nhân dụ dụ, trở nhượng Viên-thế-khai làm Tổng-thống, ấy là một điều có lỗi, gây ra cuộc Hồng biến để chế cùng Phục bích họ Kị.

Đương lúc Hồng biến hiện, Thái-ngạc khởi nghĩa ở Văn-nam, Thái có nói rằng: « Tôi không chắc gì đánh được Viên thế-Khai, song vì bốn triệu người Trung-hoa mà giữ cái nhân cách đó thôi ». Ôi, câu nói khẳng khái, thật đáng khâm phục; phải cứ thắng một nước quét sạch những bọn quyền gian, tạo ra một quốc gia mới, không phải là một nền hoàn toàn sao? Rồi đâu Viên-thế-Khai chết mà cuộc tấn hành đó cũng ra một cuộc dở dang, ngách hủ hang chuột, đào đây không đến nơi, mà lưu cái độc về sau. Ấy lại một chuyện có lỗi, thành có cuộc quần phiệt sau này.

Xem đó thì đủ rõ được Mãn-thanh là chỉ trừ được danh hiệu quân chủ, mà cái nề nếp khuôn mẫu quân chủ còn nguyên như trước; đánh đổ Viên-thế-Khai là đánh đổ cái tên Hồng biến, mà vai về trên tay của Hồng biến không đi dịch chút nào. Vì cái có đó, những bọn quân phiệt hủ lậu tham lam còn có cái sao huyết mà ăn núp để lo phóng thực cái quyền lợi riêng; mà trong đảng cách mạng, phần nhiều những kẻ thấy gần trông gần, cho như thế tức là thành công rồi, đây lòng, thỏa chí, không lo tấn thủ nữa; trừ ra một số ít, lo xa thấy rộng, biết cái mối họa hoạn sẽ tới sau lưng, mà tỉnh thức lại có. Rút cục bọn hủ bại kia ngày thường rúc rích, chờ thì cái thủ đoạn chia thành ngăn lầy ngày xưa, mà trong bọn đảng nhân cũng xoay lại trở gáo gạo có má xát xé nhau, làm cho cái cuộc cái cách, xây núi chín tầng mà thiếu một đống đất, đào

Hãy xem mục « GIA-ĐÌNH GIÁO-DỤC » ở trang ba, vì cha mẹ, anh chị, ai có con em mà muốn cho nó nên người thì tự mình phải biết cách dạy nó từ thuở còn nhỏ.

MANDATS CỦA AI ?

Bản báo có tiếp được 2 cái mandat số 100981 ở Tam-kỳ ngày 19-6-29, số 271646 ở Hanoi B ngày 10-12-29, mà không có tên người gởi, và số 008 ở Tourane của một ông hạn đọc báo ở Daian, song trong thư ký ền không rõ, vậy nghĩ nào có mandat ấy xin trả lời cho biết, cảm ơn.

Tiếng-Dân

PHẦN PHÂN

Mẹ khuyên con

Này con, mẹ bầu đây này. Thì giờ niên thiếu qua ngày rồi con; Xuân xanh đã quá tháng tròn, Nay mai cũng sẽ chẳng còn nặng nề. Đàn ca hát xướng chờ mẹ. Lén xe xuống ngựa đi về mặc ai; Say mê vật chất kẻ nguời. Tinh thần gìn giữ nâng đời con thơ. Hay chỉ bóng bầy lãng lữ. Kiếm cần trình tiết làm bờ che thấp. Giấu sang trong rồi hững hờ. Khác nào một đám phù vân trôi người.

Gia-đình vui vẻ tốt tươi, Đó là một gánh nặng đời trẻ xong. Chợt còn chút nợ non sông, Nắng mưa cũng kiếp mà hồng cho qua.

Đừng lên kêu chị em nhà, Khuyên nhau thương lấy sơn hà làm bạn. Lợi danh chờ có mẹ man, Lấy chừng hèn hạ còn loan nỗi gì? Đường đường cũng đừng nam nhi.

Chim lồng cá chậu vinh gì mà vui, Hay chỉ cái kiếp tôi đời, Chỉ cao con hãy khuyên người tình chàng.

Quần chi chẳng Bắc vư. Tiếng Trời nam, ngoảnh lại một tiếng mây đen.

Giờng thu như giọt rơi trên, Xót lòng có quốc mẹ khuyên đời trẻ. Có bao lâu kiếp ở đời, Chẳng qua giấc mộng một người lợi danh.

Nơi sao cho thấu tâm tình, Khuyên con chờ đợi sau mình ở danh.

Thụy-Tiêu

THƯƠNG THỰC

NGÂN-HÀNG (Banques)

(Tiếp theo)

Bảng đơn (Lettre de crédit) Bảng đơn là một cái thư của một nhà Ngân-hàng nhờ một nhà Ngân hàng khác trả cho người cầm thư ấy một số tiền ghi trên thư đó. Giá như một người ở Tourane muốn đi du lịch qua Hương-cảng, Thượng-Hải, Hoàng-lân, Tân-Gia-ba, Marseille và Paris. Vì dự định phí tổn về cuộc du lịch đó 5000\$, nếu người đó đem cả 5000\$ theo trong mình thì bất tiện mà có lẽ hiểm nghèo đến thân mệnh nữa. Muốn được tiện lợi / hơn thì người đó đem 5000\$ đến nhà Đồng-đương Ngân hàng ở Tourane mua một tờ bằng đơn. Nhà Ngân hàng này lấy 5000\$ rồi viết chung một lá thư cho các nhà Ngân hàng ở Hương-cảng, Thượng-Hải, Hoàng-lân, Tân gia-ba, Marseille và Paris, nhờ trả cho người đó một số tiền, nhiều ít tùy người đó cần dùng, song cả thảy không được quá số 5000\$. Thư ấy đưa cho người đi du lịch cầm. Khi đến Hương-cảng nếu cần dùng tiền thì đến nhà Ngân hàng ở Hương-cảng (nhà Ngân hàng đã có tên ghi trên giấy bằng đơn) mà lấy tiền. Vì như người đó nhận 500\$ thì nhà Ngân hàng đã trả 500\$ (liền hưởng công và ghi sổ) sau từ bằng đơn rằng đã trả 500\$, qua Thượng-Hải lại n đưa ra 600\$ qua Hoàng-lân lấy 1000\$ đến Tân-gia-ba lấy 900\$, qua Marseille lấy 500\$, qua Paris lấy được 1500\$ là công, vì nên hơn 1500\$ thì quá số hạn 5000\$ đã ghi trên bằng đơn. Sau nhà Ngân hàng ở Tourane lại trả lại cho người đó bằng đơn. (Còn nữa)

Phan-Tu

HẢI-ĐÀN

BA CHUYỆN LỚN

Ông Rênh với ông Càng làm bạn nhau có hơn 10 năm. Trung gian bị những duyên cớ này nọ... kể Tây người-Nam, lâu ngày không gặp mặt. Tính có một ngày gặp nhau ở xứ Bông - lông, biệt cửu tương phùng, hai người vui lắm.

Kênh hồi Càng rằng: — Bấy lâu nay anh làm những việc gì?

Lúc đó Càng đang tay nôm cái điều này, đánh qua điếm chằm vào, khăm mấy hơi thuốc xong, gác cầm vào miệng diến, thúng thúng mà nói rằng:

— Tôi chỉ làm có ba việc, nhưng những việc rất to lớn, mà rất phải bí mật, có lẽ bây giờ chưa nói được với anh.

— Tôi đành biết chuyện anh đã làm tất cũng to lớn và bí mật lắm!... Nhưng tôi với anh là bạn tâm-phúc đã hơn 10 năm, không lẽ anh giấu tôi.

— Đành hay anh là bạn tâm phúc nhưng cách biệt đã mấy năm trời, chắc đâu anh ngày nay cũng là anh ngày xưa, nếu tôi nói với anh, mà anh lại lộ ra thì cái việc của tôi chẳng lộ đi sao?

— Anh đây làm cách mệnh sao?

— Chết chưa anh, việc cách mệnh là một việc rất nguy hiểm, ai dại gì mà làm.

— Thế thì anh làm những việc gì?...?

— Những việc tôi làm thiết không nên cho người ngoài biết, tôi nói anh làm, nên tôi phải nói với anh, nhưng anh phải nên biết việc giữ bí mật cho tôi.

— Vâng, tôi xin v lời, anh nói mau, ba việc, những việc gì?

— Ăn, ngủ, ăn.

Kênh nghe, vô tay cười thiệt to mà nói rằng:

— Hào kiệt chí sĩ, số kiến lược đồng. Tôi cũng chỉ làm ba việc như anh, mà tôi cũng hết sức không cho người ngoài biết.

— À anh cũng chỉ làm ba việc đó ru? Thế thì anh có thiệt lấy làm đặc ý không?

Kênh nghe đến đó, nhui mày đỏ mặt, mà nói rằng:

— Tôi nghĩ làm ba việc đó, thì đáng sung - sướng thiệt, nào ngờ cũng...

— Ba việc đó, sướng chết còn cực-khổ nỗi gì?

— Không biết bên anh ra thế nào? bên tôi thời cực khổ lắm. Khi tôi ăn, thời khổ những bữa ruộng xây quanh xây quất, khi đến vào đũa, khi đi vào chén, có bao giờ ăn được ngon đâu! Đến khi ngủ, thời bị bọn muỗi với rệp, nó lùa dục: 1) ở đó, từ đầu tới cuối, bao giờ nó cho ngủ được yên đâu! 2) Khó chịu nhất là khi đi ra, thời ba con chó với đầu, rình trước, rình sau, rình tả, rình hữu, chực khi nào trong ruột tôi là ra cái gì, thời nó chụp ngay! 3) Có lúc nào mà tôi được tự-do đâu. Thế chẳng là cực-khổ hay sao?

— Thế thì anh có lẽ vọng cơn tôi đó mà, anh dùng thức Tây hay thức Nam?

— Thức Nam thôi chứ, tôi làm gì có thức Tây.

— Thế phải rồi. Nếu anh ăn thời lên lạng cơm Tây, ngủ thời vào buồng ngủ Tây, là thời ra cabinet lấy, 4) sướng như trời.

— Tôi ngờ anh nói làm sao, chứ thức Tây thì tiền dân mà sắm? Tôi có phải nhà tư bản đâu!

Bực đời

THẾ-GIỚI THỜI-ĐÀN

HỘI-NGHỊ-HẢI-QUÂN

(Tiếp theo)

Thế là hội nghị chưa họp mà cái mối xung-dội đã hiển-nhiên. Từ Nội-Các Bảo- thủ, Anh xon về thân-Pháp, cốt chống lại với Mỹ; vì vậy trong hiệp-uớc Anh-Pháp năm 1928, Anh chịu để cho Pháp quyền tư-do khuếch-trương hạnqg liêm-dịch dưới 600 tấn. Nay Nội-Các Lao-dộng chủ-trương thân-Mỹ; mặt ngoài thì nói ủng-hộ hòa-bình mà thật thì có ý muốn cũi-phối Pháp và xin hạn-chế hạnqg liêm-dịch. Xem thái-độ của Anh thay-đổi như vậy, ai bảo ông Mac Donald, đảng Lao-dộng kia không biết câu « lấy thời, lấy thế » của các nhà... tự-nghĩa là « đạo-đức » ở Đông-Phương!

Nước Pháp tất-nhiên sẽ kịch-liệt phản-đối bản đề-án Anh-Mỹ. Đó là một điều khó khăn cho các nhà ngoại-giao Pháp. Một điều thứ hai nữa là vấn-đề Pháp-Y. Pháp và Ý - đại-Lợi (Italia) xưa nay quyền-lợi vẫn xung-dội cùng nhau. Từ-bản chủ-nghĩa Ý muốn phát-triển phải cần than đá, sắt và nhiên-thi-trường. Ý muốn chiếm Tuy-ni-Di (Tunisie), Xy-ri (Syrie) là đất thực-dân. Từ khi đảng Pha-xit lên cầm quyền, thì không - khi tương-khắc lại càng nhiệt-liệt. Bọn pha-xit chủ-trương tăng-gia binh-bi để lấy lại « vi-hoàn-địa » (1) và « chiếm địa-vị ở dưới bóng mặt trời ». Đến nay, nói việc tái-binh về hải-quân Ý nhất-thiết yêu cầu hội-ng nghị thừa-nhận cho Ý được quyền khuếch-trương Hải-quân ra cho ngang hàng với Pháp lại xin hạn-chế liêm-dịch nhỏ.

Cách đây 3 năm, hội-ng nghị Hải-quân Hoa - Thập - Đôn (1924) ấn-định như thế này:

1) Tàu chiến trên 10.000 tấn và có súng đại-bác rộng 203 ly-tây (đường trung tâm), Anh và Mỹ có quyền đóng 350.000 tấn, Nhật 315.000 tấn, Pháp và Ý mỗi nước 175.000 tấn.

2) Về các hạng chiến-hạm dưới 10.000 tấn, thì nước nào muốn đóng mấy cũng được.

Hạng tàu chiến nhỏ này chính là hạng cần cho Pháp. Pháp sợ dĩ chiu ngang ý về chiến-hạm lớn, là vì Pháp có thể tự-do đóng chiến-hạm nhỏ mà cũng được. Nay Ý xin hạn-chế liêm-dịch nhỏ, nói để ngăn các nước nhỏ như Hy-lạp (Grèce), Lô-mă-Ny (Roumanie) không được đóng chiến-hạm nhiều quá. Như thế, về đường nào Pháp cũng chịu thiệt! Thời cả-sao? Pháp viện lẽ rằng Pháp có thực-dân-địa nhiều, hải-quân Pháp phải đủ sức mà bảo-vệ cho 92 triệu nhân-dân và 18.000 ng in thuộc hải-ngạn; còn Ý chỉ có 30 triệu dân và 7.800 nghìn thước hải-ngạn thôi; nếu về cả các hạng tàu chiến lớn và tàu chiến nhỏ Pháp không được đóng nhiều hơn Ý, nhất dân xây ra chiến-tranh, Pháp phải đem một phần hải-quân sang các đất thuộc-dân, như thế ở Địa-Trung-Hải Pháp chẳng kém thua Ý làm dư? Pháp có mở cuộc đàm-phán cùng Ý về vấn-đề liêm-dịch được thỏa - hiệp cùng nhau cho rồi. Nay có tin rằng Ý không chủ-trương Hải-quân bình đẳng cùng Pháp nữa, nhưng trái lại yêu cầu Pháp nhượng cho Ý ít quyền lợi ở Bắc - Phi (phía bắc

Phi - Châu). Ý - Pháp giao-thiệp hết nỗi khó khăn này lại phải nỗi khó khăn khác, cho không tấn - bộ được huyệt nhà

Nhật - bản thì trước kia tấn-thành đề-án của Pháp; nay lại trở lại p-áo-đổi, thái-độ rất mập mờ không sao hiểu được!

Tình hình « quốc-tế quan-hệ » về hải-quân đại-khải như trên. Rồi đây, kết quả Hội-ng- nghị trong những lễ-diêm không hơi đầu mà dự-trắc, nhưng thế nào cũng mong muốn, không ăn thua gì. Ma kết quả không mong muốn sao được! Liệt-quốc họ nói tái-binh, nhưng họ có muốn tái-binh đâu! Họ có thể tái-binh đâu! Dù ý-kiến thỏa- hiệp đến bậc nào đi nữa, thì chung qui, nước này đóng thêm chừng ấy tàu tuần dương... chờ cuộc hòa-bình thế-giới có đi tới được bước nào!

Ta hãy xem nước Mỹ thì đã biết. Miếng nói tái-binh, mà biện nay còn dỏm dỏm đâu. Bỏ-trường về Chiến-tranh trong số dự-toán năm 1930, xin Hạ - nghị - viện chỉ về phí-khoản « quốc-phòng » đến chừng hơn 730 triệu mỹ kim (hơn 18.000 triệu phát-lãng Pháp), hải-quân 380.393.000 mỹ-kim (đối với số dự-toán năm 1928 thêm đến 16.400.000 mỹ-kim), và lục-quân 662.500.000 mỹ-kim, thêm đến 3.175.000 mỹ-kim). Các liệt-quốc Âu-châu cũng không kém!

Ài chết-vấn các nhà « chính-trị » Âu-Tây sro họ nói tái-binh, hòa-bình mà cứ lung-bình, chắc họ trả lời: « Muốn mua hòa-bình, thì trước phải phòng-ngự (nghĩa là dự-bị) chiến-tranh » (Si vis pacem, para bellum; Si tu veux la paix, prépare la guerre). Viên-học (thật) sao-quyết thời! Đến khi họ tuyên-chiến với một nước nào thì họ sẽ nói: « chiến-tranh để ủng-hộ hòa-bình »!!! Nhưng trẻ con cũng biết không thể tin vào lời nói họ được. Hễ dự-bị chiến-tranh thì thế nào rồi cũng có chiến-tranh.

Hòa-bình! Hòa-bình! ta nói đến hòa-bình ta phải tắc lưỡi (thở dài), nhưng ta vẫn đòi đầu hy-vọng và ta chắc rằng thế nào một ngày kia hòa-bình cũng sẽ thực-hiện.

X.

CÀM HUN NHAU

Cái tục hun nhau rất thịnh hành ở Âu Mỹ. Ở Nga, bà con, bạn bạn, bất kỳ trai gái già trẻ thường hay hun nhau.

Ngày nay chính phủ Nga Xô-viết nghiêm cấm tục ấy, cho là không vệ sinh, không đáng vệ sinh.

Người phở, trên vách tường, dán đầu cũng có giấy yết gián tuyên bố cái nguy hiểm của sự hun nhau. Những bao thơ qua lại? nhà giấy thiệp đến thấy có thể cười.

« Trước khi ta hun con thì ai, phải nghĩ rằng một cái hôn ta có thể rước vào mình nó bốn vạn con vi trùng ». Giang-hạ

